

Το σύνθημα δόθηκε λίγο μετά τις δύο το μεσημέρι, όταν η φωνή του κρατούμενου Ιωσήφ Βαρούχ από την Κέρκυρα ακούστηκε ανάμεσα στους παραταγμένους, τους ζωντανούς-νεκρούς του Αουσβιτς: «Θα γίνει ρε, ναι ή όχι, το ντου που λέγαμε;» - και τότε ξεκίνησαν όλα. Μια ομάδα ελλήνων κρατουμένων επιτίθεται στους γερμανούς φρουρούς, τους αφοπλίζει, οχυρώνεται σε ένα από τα πέντε κρεματόρια, όπου συντελούνται τα φρικτά εγκλήματα των ναζί, και ακολουθεί μάχη. Τις επόμενες ώρες το κρεματόριο IV θα ανατιναχθεί από τους εξεγερμένους, τρεις στρατιώτες των SS θα σκοτωθούν, ενώ περισσότεροι από 400 συμμετέχοντες θα εκτελεστούν, πολλοί τραγουδώντας τον ελληνικό εθνικό ύμνο. Ηταν η μεγάλη εξέγερση του Αουσβιτς στην οποία πρωτοστάτησαν έλληνες κρατούμενοι και συνέβη τέτοιες μέρες πριν από 76 χρόνια, στις 7 Οκτωβρίου του 1944. Μετά τον ξεσηκωμό και σε συνδυασμό με τις συνεχόμενες νίκες του Κόκκινου Στρατού στο μέτωπο το ναζιστικό στρατόπεδο άρχισε να τελεί υπό διάλυση.

Η ιστορία αποσιωπήθηκε από τους Γερμανούς, διασώθηκε όμως από τις μαρτυρίες. Σημαντικές πληροφορίες διαβάζουμε στα γραπτά του Μαρσέλ Νατζαρή, ενός ελληνοεβραίου sonderkommando που συμμετείχε στην επιχείρηση, κράτησε σημειώσεις και έθαψε τα χειρόγραφα στο Αουσβιτς.

Ειδικές ομάδες

Οι sonderkommandos ήταν ειδικές ομάδες κρατουμένων επιφορτισμένες με την τραγική αποστολή να οδηγούν τους μελλοθάνατους στους θαλάμους αερίων, να τους αδειάζουν από τα πτώματα, να μαζεύουν το ανθρώπινο λίπος και με αυτό να τροφοδοτούν τη φωτιά στα κρεματόρια για την καύση τους. Με αυτή την αρρωστημένη τακτική οι ναζί επιχειρούσαν να κάμψουν κάθε ανθρώπινη αντίσταση, αναγκάζοντας τους κρατουμένους να σκύβουν ταπεινωτικά το κεφάλι ακόμη και μπροστά στην καταστροφή τους. Κι όμως, ήταν οι sonderkommandos εκείνοι που πρωταγωνίστησαν στις απόπειρες εξέγερσης μέσα στα ναζιστικά στρατόπεδα, κάτι που συνέβη και τον Οκτώβριο του 1944 στο Αουσβιτς.

Την περίοδο εκείνη υπολογίζεται πως περίπου 200 Ελληνες ανήκαν στις ειδικές ομάδες και δεκάδες από αυτούς, κυρίως Εβραίοι από την Αθήνα, τα Ιωάννινα και τη Θεσσαλονίκη, πρωταγωνίστησαν στην εξέγερση.

Μέρες πριν από τον ξεσηκωμό, διηγείται ο Νατζαρή, οι Ελληνες συνεννοούνταν μεταξύ τους συνθηματικά τραγουδώντας παραλλαγμένα τραγούδια του Μάρκου Βαμβακάρη. Μέσω αυτών είχαν φροντίσει να ενημερώσουν τις Ελληνίδες που «εργάζονταν» στα Kanada commando, δηλαδή εκεί όπου συγκέντρωναν οι ναζί τα κλεμμένα ρούχα, τα κοσμήματα και τα χρυσά δόντια από όσους δολοφονούνταν στους θαλάμους αερίων. Παράλληλα, είχαν καταφέρει να προμηθευτούν σημαντικές ποσότητες δυναμίτη από τέσσερις κρατούμενες - μία εκ των οποίων Ελληνίδα - που δούλευαν στο εργοστάσιο της Union μέσα στο στρατόπεδο.

Η επίθεση στους Γερμανούς

Phoca PDF

Στις 7 Οκτωβρίου του 1944 και μετά το σύνθημα του Βαρούχ, ακολουθεί η επίθεση στους Γερμανούς. Σύντομα οι εξεγερμένοι, κυρίως Ελληνες και Πολωνοί, καταφέρνουν να τους αφοπλίσουν και οχυρώνονται στο Κρεματόριο ΙΙΙ περιμένοντας τους υπόλοιπους κομάντος να ακολουθήσουν. Εκείνοι δεν εφαρμόζουν το συμφωνημένο σχέδιο. Ο αιφνιδιασμός χάνεται. Παρ' όλ' αυτά, η ομάδα του Κρεματορίου ΙΙ αντιδρά στους πρώτους πυροβολισμούς των Γερμανών και ρίχνει τον επικεφαλής της ομάδας, έναν βάναυσο εγκληματία, και έναν στρατιώτη στους φούρνους. Ξυλοκοπούν ακόμη έναν στρατιώτη μέχρι θανάτου. Στα SS έχει πλέον σημάνει συναγερμός. Μέσα σε λίγη ώρα ισχυρές δυνάμεις, με πολυβόλα και σκυλιά, περικυκλώνουν την περιοχή και κυνηγούν τους κρατούμενους που προσπαθούν να κόψουν τα συρματοπλέγματα για να μεταδώσουν την εξέγερση στο Μπιρκενάου.

Οταν πια οι εξεγερμένοι καταλαβαίνουν πως η μάχη έχει χαθεί, ανατινάζουν το Κρεματόριο ΙV με δυναμίτη και επιχειρούν να διαφύγουν στο δάσος. Οι περισσότεροι σκοτώνονται από καταιγιστικά πυρά ενώ όσοι συλλαμβάνονται εκτελούνται επί τόπου. Κάποιοι, οχυρωμένοι σε έναν αχυρώνα κοντά στο χωριό Ράισκο, καίγονται ζωντανοί από τα SS. Οι υπόλοιποι παρακολουθούν με δέος· και ακούν τους Ελληνες να εκτελούνται τραγουδώντας τον εθνικό ύμνο. «Υψωσαν μια πρόχειρη ελληνική σημαία στο στρατόπεδο και πέθαιναν τραγουδώντας τον ελληνικό εθνικό ύμνο. Ολα αυτά τα ακούσαμε γιατί ήμασταν πολύ κοντά. Μας φώναζαν τα ονόματά τους. Ενας από αυτούς ήταν ο Ούγκο Βενέζια, τον οποίο γνώριζα και προπολεμικά, γι' αυτό θυμάμαι το όνομά του. Δώδεκα Ελληνοεβραίοι είχαν προσπαθήσει να ανατινάξουν το κρεματόριο, μετά πήγαν στα συρματοπλέγματα και τους πυροβόλησαν» περιέγραφε η κρατούμενη Ανριέτα Μόλχο.

Η άνιση μάχη κράτησε λίγες ώρες, όμως ο απολογισμός ήταν βαρύς: 450 νεκροί. Οι απώλειες των Γερμανών ήταν τρεις σκοτωμένοι υπαξιωματικοί και 14 τραυματίες.

Εγινε σύμβολο αντίστασης

Ενας από τους εμπνευστές του ξεσηκωμού, παρότι δεν πρόλαβε να τον ζήσει, ήταν, σύμφωνα με μαρτυρίες, ο Αλμπέρτο Ερέρα, ένας Ελληνοεβραίος από τη Λάρισα, μια μοναδική προσωπικότητα που έγινε σύμβολο αντίστασης στο Αουσβιτς - Μπιρκενάου. Αταλάντευτος στον αγώνα για τη διάσωση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας μέσα στη ναζιστική φρίκη, κατάφερε σε σκοτεινές εποχές να δώσει δύναμη και κουράγιο στους συγκρατούμενούς του. Ο Ερέρα ήταν έφεδρος υπολοχαγός του ελληνικού στρατού, είχε ενταχθεί στην Αντίσταση και είχε λάβει ταυτότητα από το ΕΑΜ με το όνομα Αλέκος Μιχαηλίδης. Ως μέλος του ΕΑΜ συνελήφθη τον Μάρτιο του 1944, σε ηλικία 31 ετών, οδηγήθηκε στο στρατόπεδο του Χαϊδαρίου και από εκεί στο Αουσβιτς, όπου επελέγη ως sonderkommando.

Οι χιτλερικοί εκτελούσαν ανά διαστήματα τα μέλη αυτών των ειδικών ομάδων για να μην υπάρχουν μάρτυρες των ασύλληπτων εγκλημάτων τους. Ετσι, γνωρίζοντας ότι το τέλος τους βρίσκεται κοντά, αρκετοί kommandos έγραφαν τις μαρτυρίες τους και τις έθαβαν για να διασωθούν. Ο Αλμπέρτο Ερέρα, όμως, δεν περιορίστηκε σε σημειώσεις. Σε εκείνον οφείλονται οι τέσσερις ιστορικές φωτογραφίες που

Phoca PDF

τραβήχτηκαν μυστικά στο Αουσβιτς στα μέσα του 1944, ενώ οι ναζί είχαν ακόμη τον έλεγχο του στρατοπέδου. Τέσσερις φωτογραφίες που δείχνουν τα κρεματόρια και την προετοιμασία των θυμάτων για τους θαλάμους αερίων. Η πράξη του δεν ήταν απλώς ηρωική αλλά κομβική για την ιστορική μνήμη: Οι φωτογραφίες αυτές χρησιμοποιήθηκαν ως σημαντικά πειστήρια στη δίκη της Νυρεμβέργης. Ο Ερέρα, γνωστός στο στρατόπεδο ως Αλεξ, τις είχε τραβήξει με την κάλυψη άλλων τριών sonderkommandos, χρησιμοποιώντας φιλμ από μέλη της πολωνικής Αντίστασης που είχε καταφέρει να διεισδύσει στο Αουσβιτς.

Παραμορφωμένο πτώμα

Παρότι θεωρήθηκε ένας από τους διοργανωτές της εξέγερσης μαζί με τον Βαρούχ και τον Σοβιετικό Ιακώβ Καμίνσκι, ο Ερέρα δεν πρόλαβε να πάρει μέρος σε αυτήν. Εκτελέστηκε περίπου μία εβδομάδα νωρίτερα αφού είχε επιτεθεί σε γερμανό φρουρό και είχε επιχειρήσει απόδραση. Οι ναζί ανάγκασαν όλους τους κρατούμενους να δουν το παραμορφωμένο πτώμα του, ενώ «για την παλικαριά του μιλούσαν εβδομάδες ολόκληρες στο λάγκερ» σημείωνε ο κρατούμενος Ερρίκος Σεβίλια.

Σύμφωνα με το Μιχαήλ Νατζαρή, στους διοργανωτές της εξέγερσης συγκαταλέγονταν και άλλοι Ελληνες, όπως οι Σαμ Καράσσο, Ιακώβ Μπρούδο αλλά και ο Γιομτώβ Γιακοέλ, που είχε συνεργαστεί το 1943 με το ΕΑΜ για τη σκηνοθετημένη απαγωγή του ραβίνου Μπαρζιλάι. «Πέσανε όλοι, όμως έστω και για λίγα λεπτά βρέθηκαν ελεύθεροι» έγραφε ο Νατζαρή. Οι φωνές τους δεν σίγησαν 76 χρόνια τώρα. Αντηχούν τη φρίκη και ταυτόχρονα την ελπίδα. Με την πεποίθηση πως κανένας αγώνας δεν πάει χαμένος.

ΠΗΓΗ: ΤΑ ΝΕΑ, 11.10.2020

Phoca PDF